

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології і педагогіки
Педагогічний факультет
Кафедра теорії і методики виховання

ІННОВАТИКА У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ

Часопис кафедри

Випуск 4

Рівне – 2014

УДК 37:005.591.6

ББК 74.20

I – 66

Інноватика у навчанні та вихованні. Часопис кафедри.
Випуск 4 / Упор. Петренко О.Б., Гринькова Н.М. – Рівне: РДГУ,
2014. – 120 с.

Рецензенти:

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. В., професор, доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету початкової освіти і філології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Сейко Н. А., доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи Житомирського державного
університету ім. І. Франка, зав. кафедри соціальної педагогіки та
педагогічної майстерності

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 9 від 25 квітня 2014 року).

ЗМІСТ

Передмова	3
<i>Вознюк Г.Ф.</i> Громадянське виховання учнівської молоді у Дубенському районі	4
<i>Болгар О.М.</i> Формування іміджу майбутнього вчителя в процесі вивчення педагогічних дисциплін у професійному навчальному закладі	8
<i>Глова І.В.</i> Роль сім'ї у соціалізації і формуванні особистості молодшого школяра	19
<i>Гринда І.П.</i> Гендерне виховання молодших школярів: теоретичний та практичний аспекти	24
<i>Гуляш І.М.</i> Особливості формування екологічної культури учнів молодшого шкільного віку	33
<i>Дубенська В.В.</i> Організаційно-педагогічні умови морального виховання учнів початкових класів у процесі взаємодії школи та сім'ї	38
<i>Король В.В.</i> Ідеї В.О. Сухомлинського про формування почуття відповідальності в учнів початкових класів	52
<i>Максимчук М.Є.</i> Роль засобів мережі інтернет у моральному вихованні учнів початкових класів	58
<i>Останчук А.Г.</i> Проблеми соціалізації ліворуких дітей в освітньому середовищі	65
<i>Прокочук Н.П.</i> Морально-етичне виховання молодших школярів засобами народної педагогіки	73
<i>Рибчинська К.О.</i> Організація трудового виховання школярів у мікрорайоні школи	80

<i>Сацюк Я.В.</i> Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці	86
<i>Смосюк А.О.</i> Організаційно-педагогічне забезпечення процесу громадянського виховання молодших школярів	94
<i>Сокогутун С.А.</i> Соціалізація підростаючого покоління як соціально-педагогічна проблема	102
<i>Шварц Н.В.</i> Формування безпечної поведінки в дітей молодшого шкільного віку в інтернет просторі	109
<i>Шумська О.О.</i> Ноосферна освіта в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського	114

- http://teacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja/vikoristannja_multimedijnikh_zasobiv_navchannja_na_urokakh_v_pochatkovikh_klasakh/63-1-0-6172].
3. Галаган І. Використанні інформаційно-комунікативних технологій у початкових класах / І. Галаган // Початкова школа. – С. 33
 4. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – [Видання друге, доповнене й виправлене]. – Рівне: Волинські береги, 2011. – 552 с.
 5. Желізняк Л.Д. Технологія «Веб-квест» на уроках інформатики. [Електронний ресурс] / Л.Д. Желізняк // Методика та технологія. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30734/
 6. Пошукова система [Електронний ресурс] // Вікіпедія: сайт. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Пошукова_система.
 7. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – К., 2000. – С. 341-354.
 8. Шаповалова І. Використання ІКТ в початковій школі / І. Шаповалова // Початкова школа. – с. 38.

УДК 316.614 : 159.943.75 – 053.2/6

ОСТАПЧУК А.Г., студентка 5 курсу
психолого-природничого факультету
Науковий керівник: **О.Б. Петренко**,
доктор педагогічних наук, професор,
зав. кафедри теорії і методики
виховання Рівненського державного
гуманітарного університету

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛІВОРУКИХ ДІТЕЙ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

***Анотація.** У статті розглядаються особливості соціалізації ліворуких дітей, специфіка навчання ліворуких дітей адекватного ставлення до своєї особливості й не вважати її за недолік, правильного сидіння за робочим столом, тримання ручки, розміщення зошита.*

Ключові слова: *шульга; ліворуки діти; соціалізація ліворуких; освітнє середовище; декстрастрес (тиск праворукого середовища).*

Постановка проблеми. У сучасній психолого-педагогічній науці, в зв'язку з появою величезної кількості досліджень, присвячених психічному розвитку дітей, підвищився інтерес до тих проблем, які раніше замовчувались, обростали міфами і домислами. Науковці починають вивчати такі проблеми, як дефіцит уваги і гіперактивність, затримка психомоторного і мовленнєвого розвитку, дисграфія і дислексія, емоційна неадекватність, ліворукість та інші. Актуальна потреба таких досліджень визначається необхідністю, що пов'язана з очевидними проблемами, які спостерігаються в сучасній дитячій популяції.

Наша увага до проблеми соціалізації дітей з наявністю фактору ліворукості зумовлена тим, що цей феномен, як правило, сприймається як незвичний і викликає багато запитань.

Загальний аналіз досліджень з проблеми. Проблемам ліворуких людей присвячені дослідження В.А. Айрапетянц, М.М. Безруких, Т.Л. Доброхотової та Н.Н. Брагіної, Є.А. Караваєвої, В.П. Леутіна та Є.І. Ніколаєвої, І. М. Марценківської, Є.М. Олександровської, А.В. Семенович, А.П. Чуприкової [1; 4; 6; 7; 9].

Однак після аналізу праць з досліджуваної проблеми було виявлено, що особливості соціалізації ліворуких дітей на сьогодні досліджені недостатньо, тому саме цю проблему ми й обрали **предметом дослідження.**

Виклад основного матеріалу дослідження. Ліворукість як проблема все ще не є об'єктом пильної уваги дослідників. Однак накопичений фактичний матеріал і практична значимість цього явища свідчать про необхідність розробок у цьому напрямі. Є надзвичайно цікаві дані про різну кількість шульг у регіонах. За даними, отриманим в 80-ті рр. ХХ ст., ліворуки становили 3,2 % жителів Луганська, 6,7 % – середньої смуги Росії, 3,4 % – Москви, 6 % – Вірменії, 33,8 % – корінних жителів Таймиру й тільки 10,2 % – приїжджого населення. У Голландії ліворукість встановлено в 11,2 % [6, с. 65].

Багаторічні дослідження й спостереження за ліворукими дітьми дали змогу встановити якісно інший, не такий, як у праворуких, характер функціональної організації мозку й розглядати цей контингент дітей як групу ризику. Процес соціалізації шульг протікає за своїми законами й часто поєднаний з більшими труднощами. Лівші важче пристосовуються до умов школи й потребують допомоги й захисту. Показово, що 70 % дітей із труднощами шкільного навчання становлять лівші, 26 % дітей із проблемами в школі наділені різними ознаками ліворукості. Обстеження дитячих будинків дає ще більш вражаючі результати. Так, відсоток дітей, схильних до ліворукості, становить там 35-50 %, а в деяких групах і вище[8, с.248]. В останні роки намітилася тенденція відмови від насильницького переучування й терпимого ставлення до проявів ліворукості в дітей, особливо це стосується ліворукого письма. Однак відмова від переучування не вирішує всіх проблем, а породжує ряд нових, починаючи від методики спеціальних способів навчання письму в школі, оволодіння трудовими навичками, успішної соціалізації ліворуких у суспільстві праворуких до виготовлення спеціального устаткування, створення верстатів і пристосувань, які трансформувалися б з урахуванням характеристик особистості й полегшили життя й побут людей з домінуванням правої півкулі мозку.

Учитель або шкільний психолог повинен допомогти успішній соціалізації ліворуких дітей: навчити ліворуку дитину адекватно ставитися до своєї особливості й не вважати її за недолік, правильно сидіти за робочим столом, тримати ручку, розміщувати зошит. При письмі, малюванні, читанні світло повинне падати з правої сторони. У роботі з ліворукими дітьми слід враховувати певні особливості вироблення в них навчальних навичок. Постановка техніки письма в ліворуких специфічна: для ліворукої дитини однаково незручним є правонахильне й лівонахильне письмо, тому що при письмі дитина буде загороджувати собі рядок. Необхідно ставити руку так, щоб рядок був відкритий. Рекомендуються правонахильний розворот зошита й пряме (безпохиле) письмо. При оволодінні письмом у школі ліворука дитина повинна вибрати для себе той

варіант написання букв, який їй зручний. Вимагати від лівші безвідривного письма протипоказано. У класі ліворуких дітей рекомендується саджати біля вікна, ліворуч за партою. У такому положенні дитина не заважає сусідові, і її робоче місце має достатню освітленість. Слід брати до уваги фактор провідного ока при виборі робочого місця учня. Парта дитини повинна бути розміщена таким чином, щоб інформаційне поле поєднувалося з провідним оком. Наприклад, якщо ведучим є ліве око, то класна дошка, робоче місце вчителя повинні перебувати в лівому зоровому полі учня [3].

Однак ліворукість – фактор ризику не сама по собі, вона пов'язана з порушеннями й відхиленнями в розвитку в конкретної дитини в конкретному регіоні. Наприклад, у Європі усвідомлення цієї проблеми дозволило допомагати ліворуким людям, зробити їхнє життя більш комфортним. У Мюнхені здійснюється консультативна підтримка шульг і «переучених» шульг. Досвідчені фахівці під час занять малюванням, ліпленням, іншою ручною роботою визначають, якою рукою діє дитина. Спостереження дозволяють коректувати діяльність мозкових центрів моторики. Лікування ерготерапією стимулює розвиток домінантної половини мозку. Тим самим лікарі намагаються ліквідувати в дитини затримку в розвитку [2, с.113]. Перший магазин для шульг з'явився в Лондоні в 1968 р. У цей час у США функціонує «Міжнародна асоціація ліворуких». Вона надає допомогу лівшам, що постраждали від нерозуміння навколишніх. У створеному Асоціацією «Біллі про лівш» підтверджується право користуватися провідною рукою при вітанні, клятві. Подібні асоціації успішно функціонують в інших країнах (Франція, Канада). Наприклад, у Сан-Паулу (Бразилія), де лівш налічується 13 млн. чол., або більше 10 % населення країни, ця організація бореться за впровадження в життя товарів і пристроїв для ліворуких [10].

Ще в 1927 р. з'явилася кулькова ручка із чорнилом, що швидко висихало, аби лівші не могли розмазати написане. У 60-ті рр. для них почали випускати фотоапарати із кнопкою на лівій стороні, а видошукачем – на правій. Пізніше промисловість запропонувала ліворуким інші товари: письмові й кухонні приналежності, садовий і спортивний реманент, медичне

устаткування, музичні інструменти, комп'ютерні аксесуари й навіть бумеранги, які вертаються тільки в тому випадку, якщо їх запустити лівою рукою. У Росії перший «лівий» товар (прописи для першокласників) з'явився в 1995 р. На цьому все й закінчилося. У Тулі роблять мисливські рушниця для ліворуких, але всі вони йдуть на експорт. Деякі товари для ліворуких можна придбати через Інтернет-магазини[1]. Відмова від практики переучування ліворуких дітей не знімає проблему ліворукості для школи, оскільки залишаються діти з прихованою ліворукістю. Мова йде про ті випадки, коли природного лівшу переучують у дошкільному дитинстві. У ранньому дошкільному віці батьки й вихователі не завжди звертають увагу на те, яка рука в дитини провідна, тим більше що напрям рукості чітко встановлюється тільки до 3-5 років. Тим часом при навчанні новим діям діти намагаються зробити так, як говорить дорослий: брати ложку в праву руку, тримати олівець правою рукою. Дитина-шульга, виконуючи вимоги дорослого, робить так, як велять, навіть якщо ця дія їй зовсім не зручна. У результаті такого ненасильницького переучування багато батьків можуть і не підозрювати, що їх дитина лівша. Учителю при роботі з такими дітьми повинен це враховувати, тому що ці особливості впливають на успішність оволодіння навчальними навичками.

Найбільш важливими особливостями ліворуких дітей є їхня емоційна чутливість, підвищена ранимість, тривожність, уразливість, дратівливість, а також знижена працездатність і підвищена стомлюваність. Домінантність правої або лівої півкулі головного мозку людини – це одна з істотних і постійних індивідуально-психологічних характеристик особистості, що підлягає обов'язковому врахуванню. Тому необхідна розробка грамотного психолого-педагогічного супроводу навчання дітей-лівш. У лабораторії психофізіологічних основ діагностики й корекції труднощів навчання Інституту вікової фізіології РАО під керівництвом М. М. Безруких розроблена методика навчання письму ліворуких дітей[1]. При навчанні письму слід використовувати «Прописи для ліворуких дітей». З якими труднощами не зіштовхнувся б ліворукий учень в школі, він з успіхом подолає будь-які незгоди, якщо буде відчувати батьківську підтримку, розуміння й любов, не буде почувати

негативного ставлення до ліворукості в людей, думка яких йому важлива. Насамперед необхідний сприятливий клімат у родині. Любов, турбота й увага з боку батьків допоможуть шульзі легше подолати труднощі й освоїти шкільну програму, а також відкрити в собі прихований талант і стати великою людиною, як Юлій Цезар, Олександр Македонський, Наполеон Бонапарт, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, М. В. Ломоносов, О. С. Пушкін, Л. М. Толстой, В. І. Даль, І. П. Павлов, А. Ейнштейн, Чарлі Чаплін, Г. М. Віцинй ін.[4].

Враховуючи, що ліворукість вважалася недоліком, цілком зрозуміло, що її прагнули викоринити або, принаймні, приглушити її прояви. Педагогічні заходи, що вживають щодо цього, мають безліч різновидів, даючи вихователям і батькам можливість варіювати свій вплив залежно від складності випадку й ступені співробітництва дитини, перешкоджаючи тим самим адаптації лівш у суспільстві: спонукання (систематично подавати дитині різні предмети, щоб вона брала їх правою рукою); переконання («Зроби так славною ручкою», «Візьми своєю милою ручкою», «Візьми ложку ручкою маленького Ісуса»); антипереконання («Ліва рука – це рука диявола», «Не торкайся своєю поганою рукою»); приниження (піддати дитину глузуванням); формування почуття провини («Використовувати ліву руку –це страшний гріх»); авторитарність (докори, погрози, покарання й т.п.)[7].

До моральних способів перевиховання часто додавали й додають фізичні методи впливу: брутальність (удари по пальцях, ляпаси, фізичне покарання); заборона/примус (фізичне обмеження дій лівою рукою, щоб дитина користувалася правою).

Найбільш характерними порушеннями, що супроводжують приховану ліворукість, є порушення мови. Змушуючи дитину-лівшу «зламати» опір свого тіла й користуватися правою рукою, батьки руйнують її внутрішню гармонію, змушуючи дитину йти на конфлікт із ними. Іншою соматичною реакцією, викликану подібним перевихованням дитини-лівші, могли стати проблеми із зором. Дитина, яку карають щораз, коли вона використовує «погану» руку, починає страждати страбізмом (косоокістю).

Проведене нами дослідження в м. Рівному дозволило виявити зміни суспільної думки відносно лівш. З опитаних 200 чол. 59,5 % заявили, що не прагнуть, щоб їх дитина була лівшею, для 31,5 % домінантність правої або лівої півкулі не має значення, і 9 % відповіли позитивно. На запитання про бажання переучувати лівшу 86,5 % відповіли, що не будуть цього робити ні за яких умов, і 13,5 % виразили таке бажання.

Таким чином, усе більш очевидна можливість використання накопичених знань про функціональну асиметрію людини в різних сферах організації суспільства. Праця в умовах науково-технічного прогресу робить необхідним використання цих знань для оптимізації організації, умов праці, навчання дітей і професійної орієнтації випускників шкіл, професійного відбору. Навчання дітей будь-якому виду діяльності може стати більш ефективним, якщо воно ведеться з урахуванням профілю асиметрії кожного. Це дозволить надалі підвищити продуктивність праці, зменшити аварійність і травматизм на виробництві, зберегти психічне здоров'я працівника.

Феномен право-ліворукості є частиною поки маловивченої, загадкової проблеми асиметрії між півкулями мозку. Лівші в суспільстві не існують відокремлено. Тому очевидним є теоретичне й практичне значення вивчення функціональної організації людини. Облаштування життя й праці, засноване на знанні функціональної організації людини й відповідне природнім біологічним схильностям усіх членів суспільства, може сприяти гармонічній соціалізації особистості.

На думку Л. І. Савинова, «сьогодні наука далеко не все знає про біологічну сутність людини, і в реальному житті, як сама людина, так і суспільство в цілому ставляться досить суперечливо до своєї природи... При цьому дані від народження природні начала під впливом культури й обставин індивідуального розвитку перетворюються в олюднені. Людина завжди є й частиною природи, і частиною суспільства»[4]. Шульга – яскравий приклад комбінації біологічного й соціального начал у людині.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, з'ясовано, що соціалізація ліворуких дітей – це складний і тривалий процес, який вимагає спільних зусиль з боку батьків і

суспільства. Одним з головних завдань сучасних наук про людину (соціології, психології, педагогіки) є з'ясування можливостей, методів, засобів формування й розвитку індивідуальності людини. Описане вище підтверджує обов'язковість індивідуального підходу до ліворуких дітей у процесі їх соціалізації в суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Безруких М. М. Леворукийребенок в школе и доме / М.М. Безруких.–Екатеринбург: У-Фактория, 2004.– 299 с.
2. Видра Д.Знания спасают от скуки / Д. Видра // Дошкольное воспитание.– 2003. –№ 10. – С. 110–113.
3. Дубровина И. В. Практическая психология образования / И. В. Дубровина. – М.: ТЦ “Сфера”, 1997.–528 с.
4. Караваева Е. А. Роль семьи в преодолении проблем леворукого ребенка / Е. А. Караваева// Психолог в детском саду.–2003.– № 4.–С.98–101.
5. Корякіна І. В. Особливості підготовки ліворуких дітей шостого року життя до навчання письма / І. В. Корякіна // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22.–Рівне: РДГУ, 2002.–250с.–С.135–140.
6. Семенович А. В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте / А. В. Семенович.–М.: Генезис, 2002.–234с.
7. Семенович А. В. Эти невероятные вещи: Практическое пособие для психологов и родителей / А. В. Семенович.–М.: Генезис, 2005.–250 с.
8. Функциональная межполушарная асимметрия. Хрестоматия. Под ред. Н. Н. Боголепова, В. Ф. Фокина.– М: Научный мир, 2004. – 728 с.
9. Чуприкова А. Ліворука дитина: яка вона / А. Чуприкова, І. Марценківська. // Дошкільне виховання.–1996.–№ 9.–С.22–23.
10. Юдин Н. О феномене леворукости / Н. Юдин, А. Муталимова// Воспитание школьников. – 2002. – №10.– С. 33–35.

Анотація. В статті розглядаються особливості соціалізації ліворуких дітей, специфіка навчання ліворуких дітей адекватному відношенню до своєї особливості, правильному сидінню за робочим столом, держанню ручки, розміщенню тетради.

Ключевые слова: лівши; ліворукие діти; соціалізація ліворуких; освітнє середовище; декстрастресс (тиск правою рукою середовища).

Annotation. In article the author discusses the features of socialization left-handed children, learning specifics of left-handed children, adequate relative to its feature, regular seat at his desk, holding pen, notebook placement.

Key words: left-handing; left-handed children; socialization of a left-handed person; educational environment; dextrastress (pressure of right-handed environment).

УДК [373.3.015.31 : 17.022.1] : 39

ПРОКОПЧУК Н.П., бакалавр
педагогічного факультету, групи ПП-42
Науковий керівник: **Н.М. Гринькова**,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики виховання
Рівненського державного гуманітарного
університету

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Резюме: У статті обґрунтовано основне поняття морального виховання; казані народознавчі засоби у моральному вихованні учнів початкових класів; висвітлено основні аспекти морально – етичного виховання пропонувані народною педагогікою; з'ясовано методи, засоби і прийоми морального виховання засобами народної педагогіки;

Ключові слова: моральне виховання, народна педагогіка, народна мораль, моральна свідомість, моральні почуття та моральна поведінка.